

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination of Vocational Anxiety Levels of Health Services Vocational School Students

 Dilan AKTEPE COŞAR¹, Nuray BİNGÖL², Hatice DEMİRAGÇI³

¹Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane

²Hemşirelik Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum

³Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane,
hatice_etbas@hotmail.com (Sorumlu Yazar)

Geliş tarihi/Received:14.08.2023

Kabul tarihi/Accepted:11.09.2023

Yayın tarihi/Online published:15.12.2023

DOI: pashid.1342879

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleğe yönelik kaygı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu çalışmanın örneklemini çalışmaya katılmayı kabul eden İlk ve Acil yardım, Anestezi ve Çocuk Gelişimi programlarında eğitim gören 255 ön lisans öğrencisi oluşturdu. Araştırmanın verileri, "Veri Toplama Formu" ve "Önlisans Öğrencileri için Mesleki Kaygı Ölçeği" kullanılarak Mart 2023'te "Google form" ile toplandı. Araştırmanın öncesinde Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı ve X Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nden yazılı izinler alındı.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%76,9) kadın, yarısına yakını (%48,2) ilk ve acil yardım programı öğrencisi idi. "Mesleki bilgi" kaygı düzeyleri 19 yaşında ve birinci sınıf birinci öğretim öğrencilerinde yüksek bulundu. Anestezi ile ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin "iş sağlığı" kaygı düzeyleri çocuk gelişimi programı öğrencilerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksekti. Yine, alınan eğitimden memnun olmayan öğrencilerin "mesleki bilgi" ve "çalışma hayatı" kaygı düzeyleri yüksek idi. Ayrıca, programdan memnun olmayanların "iletişim kaygı" ve "mesleki bilgi" kaygı düzeyleri, biraz memnun olanların ise "iş sağlığı" kaygı düzeyleri yüksek bulundu.

Sonuç: Bu çalışmada, yaşı küçük olan, birinci sınıfta okuyan, sağlık ağırlıklı bölüm okuyan ve aldıkları eğitimden memnun olmayan öğrencilerin kaygı düzeyleri daha yüksek bulundu.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, meslek, sağlık hizmetleri, öğrenci

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to determine the occupational anxiety levels of health services vocational school students.

Methods: The sample of this descriptive study consisted of 255 associate degree students studying in First and Emergency Aid, Anesthesia and Child Development programs who agreed to participate in the study. The data of the study were collected with the "Google form" in March 2023, using the "Data Collection Form" and the "Vocational Anxiety Scale for Associate Degree Students". Prior to the study, written permissions were obtained from Gümüşhane University Scientific Research and Publication Ethics Board and X Health Services Vocational School Directorate.

Results: The majority (76.9%) of the students participating in the study were girls, and nearly half (48.2%) were first and emergency program students. "Professional knowledge" anxiety levels were found to be high in 19-year-old and first-year students. The "occupational health" anxiety levels of the anesthesia and first and emergency program students were statistically significantly higher than the child development program students. Again, the "professional knowledge" and "working life" anxiety levels of the students who were not satisfied with the education received were high. In addition, those who were not satisfied with the program had higher "communication anxiety" and "professional knowledge" anxiety levels, and those who were slightly satisfied had higher "occupational health" anxiety levels.

Conclusion: In this study, the anxiety levels of students who are younger, studying in the first grade, studying in health-oriented department and who are not satisfied with the education they receive were found to be higher.

Key Words: Anxiety, job, health services, student

GİRİŞ

Meslek, insanlara yarar sağlayacak herhangi bir mal veya hizmet üretebilmek ve karşılığında para kazanabilmek için yapılan, belirli bir eğitimle elde edinilen sistemli bilgi ve becerilere dayanan, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü ve aynı zamanda insanların kendi hayatlarını sürdürebilmeleri amacıyla iş yaptıkları uğraş alanıdır (Çalık Bağrıyanık, Yıldız, Bağrıyanık, Pekyiğit, 2023; Türk Dil Kurumu (TDK), 2023). Bir mesleğin eğitimini alan öğrenciler, mezun olduktan sonra çalışma hayatlarına ilişkin mesleki kaygı olarak ifade edilen bir takım endişe verici duygular hissedebilirler (Ciminli, 2023). Kaygı ise, insanın en temel duygularından biri olup (Mayrambeg Kızı, Efilti, 2023), Türk Dil Kurumu tarafından “üzüntü, endişe duyulan düşünce, gam, tasa ve genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bir takım temel gereksinimlerden mahrum kalındığında, gereksinimler engellendiğinde veya geciktiğinde kaygı ile beraber birçok olumsuz duygular ortaya çıkmaktadır (Harunoğulları, Süzölmüş, Polat, 2019). İnsan hayatının herhangi bir zamanında kaygıyı yaşamakla beraber yaşamın devamlılığı açısından olması gereken bir duygudur. Kaygının yaşanması bir yere kadar sağlıklı olmasına rağmen, bir süre sonra kişinin hayatını, aktivitelerini, sosyal yaşamını ve kişiler arası ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Şahin, 2019).

Mesleki kaygı öğrencinin gerek okul gerekse çalışma hayatında önemli etkilere sahiptir. Meslek kaygısı çok düşük olan öğrencinin öğrenme isteği ve öğrenmesi azalırken, meslek kaygısı düzeyi normalin üzerinde olan öğrencilerin performansları bozulabilmekte ve mesleklerini icra etme konusundaki özgüvenleri azalabilmektedir. Mesleki kaygı yoğun yaşayan öğrencilerde ise, mezun olduklarında tek başlarına karar alamama veya durum karşısında ne yapacağını bilememe gibi

sorunlar yaşayabilmektedirler (Ciminli, 2023). Bununla birlikte, son yıllarda sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında öğrenci kontenjanlarının artması ve bu alanda istihdamın azalması da öğrencileri kaygılandırmaktadır (Küçük, Usta, Torpuş, 2019).

Literatürde, yeterince kendini tanımama, yeterli bilgi ve tecrübesi olmama, bilgi ve deneyimini kullanmamanın mesleki kaygı nedenleri arasında olduğu bildirilmektedir (Ciminli, 2023). Yine, öğrencilerin cinsiyet, ekonomik durum, eğitim aldıkları program ve sınıfı, okul başarısı, eğitimden memnuniyet durumu, mesleği isteyerek seçip seçmeme, yurt hayatına alışma, aileden ayrılma, yalnız kalma korkusu ve yeni çevre-arkadaş edinme gibi değişkenlerin mesleki kaygıyı etkilediği bilinmektedir (Donmuş, Akpınar, Eroğlu, 2017; Mayrambeg Kızı, Efilti, 2023). Kaygıyı çok yaşayan insanlara baktığımızda yeterince araştırma yapmayan, bilgisi, becerisi ve deneyimi yetersizliği gibi özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Mayrambeg Kızı, Efilti, 2023).

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları; sağlık alanında büyük bir iş yükünü karşılayan ve sağlık hizmeti sunmak için eğitilmiş ara elemanlar yetiştiren okullardır. Bu okullarda eğitimin kalitesinin artırılması ve nitelikli sağlık yardımcı personellerin yetişmesi büyük önem arz etmektedir (Özçiçek, Karaca, 2019). Diğer taraftan, bu öğrencilerin mezun oldukları zaman yaşayabilecekleri mesleki kaygıların bilinmesi, bu kaygıların giderilmesi de sağlık alanında çalışacak meslek adayları açısından önemlidir. Bütün bu bilgiler doğrultusunda bu araştırma, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda anestezi, ilk ve acil yardım ve çocuk gelişimi bölümlerinde eğitim almakta olan öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla planlandı.

MATERYAL METOT

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen bu çalışmada, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleğe yönelik kaygı düzeyleri belirlendi.

Araştırmanın Soruları

Soru 1: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Kaygıları düzeyleri nasıldır?

Soru 2: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Kaygı ve sosyo-demografik özellikler arasında bir ilişki var mı?

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Mart 2023 tarihleri arasında bir Devlet Üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Anestezi, İlk ve Acil Yardım ve Çocuk Gelişimi önlisans programlarında eğitimlerini sürdüren 750 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın örneklem sayısı ise, G*Power 3.1.9.6 programında hata miktarı $\alpha=0.05$ ve 0.20 etki büyüklüğünde ve hedeflenen testin gücü 0.95 (%95) iken toplam 314 öğrenci olarak hesaplandı. Ancak, araştırmaya katılmayı kabul eden 255 öğrenci ile çalışma yürütüldü. Araştırmaya katılım oranı %81.21 olarak belirlendi.

Araştırmaya kabul edilme ölçütleri;

1. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencisi olan,
2. Tedavi gerektiren psikiyatrik bir rahatsızlığı olmayan,
3. Sözel iletişim kurulabilen,
4. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler.

Araştırmaya kabul edilmeme ölçütleri ise; araştırmaya katılmayı kabul etmeme olarak belirlendi.

Veri Toplama

Veriler, 6 Şubat 2023 depremi sonrası Yükseköğretim Kurulu'nun aldığı karar nedeniyle uzaktan eğitim yöntemi ile yürütüldüğü için "Google form" ile toplandı. Araştırmaya başlamadan önce öğrencilere "Zoom" uygulaması üzerinden araştırma ile ilgili bilgi verilerek sözlü onamları alındı.

Veri Toplama Araçları

Verileri, "Veri Toplama Formu" ve "Önlisans Öğrencileri İçin Mesleki Kaygı Ölçeği" kullanılarak toplandı.

Kişisel bilgi formu: Bu form, araştırmacılar tarafından literatür taranarak (Adalı, Uludağ, Meral, Kartal, Erbaşaran, İskender ve Konukseven, 2019; Aydın, Çoştı, Baba, 2020) oluşturuldu. Kişisel Bilgi Formu iki kısımdan oluşmaktadır.

Birinci Bölüm; öğrencilerin yaş, cinsiyet, okuduğu program, öğrenim türü, sınıf ve gelir algı düzeyi gibi tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik altı sorudan oluşmaktadır.

İkinci Bölüm; mesleği seçme nedeni, alınan eğitim memnuniyeti, programdan memnuniyet derecesi gibi okudukları programa ilişkin bilgi toplamaya yönelik üç sorudan oluşmaktadır.

Önlisans Öğrencileri için Mesleki Kaygı Ölçeği:

Çelebi, Şemeret Alkaş, Keleş ve Şen tarafından geliştirilen ve geçerlilik-güvenirliliği yapılan bu ölçek Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki kaygısını ölçmektedir (Çelebi, Şemeret Alkaş, Keleş, Şen, 2022). Dört faktörlü ve üçlü likert tipinde olan ölçeğin her maddesinden alınabilecek puanlama "endişelenmiyorum: 1 puan", "kararsızım: 2 puan" ve "endişeleniyorum: 3 puan" şeklinde değerlendirilmektedir. Madde sayısı 30 olan ölçekten alınabilecek puan 30-150 arasındadır. "Mesleki bilgi faktörü" (12 madde), "Çalışma hayatı faktörü" (8 madde), "İş sağlığı faktörü" (4 madde), "İletişim faktörü" (6 madde) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0,81'dir (Çelebi, Şemeret, Alkaş, Keleş, Şen, 2022). Bu çalışmada, Cronbach's alfa katsayısı 0.933 bulundu.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 27 programında analiz edildi. Bağımlı değişkenin (Önlisans Öğrencileri için Mesleki Kaygı Ölçeği) verileri normal dağılım gösterdiğinden dolayı ikili karşılaştırmalar için bağımsız gruplar t testi, üçlü veya daha fazla karşılaştırmalar için tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. İstatiksel anlamlılık $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlamadan önce Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (28/02/2023 tarih ve 2023/1 sayılı) ile Yüksekokul Müdürlüğü'nden yazılı izin ve öğrencilerden "google form" üzerinden işaretleyebilecekleri şekilde yazılı onamları alındı. Türkçe geçerlilik ve güvenirliği gerçekleştirilen ölçeğin kullanımı için yazarlardan mail yoluyla izin alındı. Çalışma Helsinki Bildirgesi kapsamında yürütüldü.

BULGULAR

Öğrencilerin yarısından fazlası (%76.9) kadın, yarıya yakını (%48.2) ilk ve acil yardım programında okumakta, %53.7'si birinci sınıfta ve %69.4'ü birinci öğretimde eğitim görmekte idi. Çalışmaya katılan öğrencilerin %37.3'ünün algıladıkları gelir durumu 5000 TL ve üzeri iken, öğrencilerin %58.8'i okudukları programı kendi isteğiyle seçtiklerini, %49.8'i okudukları programdan memnun olduklarını ve yine %49.8'i ise aldıkları eğitimden kısmen memnun olduklarını ifade etti (Tablo 1).

Tablo 2'de cinsiyete göre Meslek kaygı ölçeği ve Alt Boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde; mesleki bilgi alt boyut ($t=2.97$; $p<0.01$), iletişim alt boyut ($t=2.22$; $p<0.05$) ve mesleki kaygı toplam ($t=2.84$; $p<0.01$) puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı; kadın öğrencilerin mesleki bilgi alt boyut, iletişim alt boyut ve toplam mesleki kaygı puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulundu. Ayrıca, çalışma hayatı ve iş sağlığı alt boyut puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulundu ($p>0.05$).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı ve Program Bilgilerinin Dağılımı (N=255)

Tanıtıcı ve Program Bilgiler	N	%	
Cinsiyet	Kadın	196	76.9
	Erkek	59	23.1
Yaş	19	80	31.4
	20	73	28.6
	21	53	20.8
	22 ve Üzeri	49	19.2
Program	İlk ve Acil Yardım	123	48.2
	Anestezi	35	13.7
	Çocuk Gelişimi	97	38.1
Sınıf	1. Sınıf	137	53.7
	2. Sınıf	118	46.3
Öğretim Türü	1. Öğretim	177	69.4
	2. Öğretim	78	30.6
Gelir Durumu	0-2000 TL	77	30.2
	2000-5000 TL	83	32.5
	5000 TL ve Üzeri	95	37.3
Programı Seçme Nedeni	Kendi İsteği	150	58.8
	Aile/Çevre İsteği	21	8.2
	Üniversite Sınav Puanı	57	22.4
	İş Bulma Kolaylığı	27	10.6
Programdan Memnuniyet Derecesi	Memnun Değil	12	8.6
	Biraz Memnun	36	16.1
	Memnun	127	49.8
	Çok Memnun	80	25.5
Alınan Eğitimden Memnuniyet Derecesi	Memnun Değil	22	4.7
	Kararsız	41	14.1
	Kısmen Memnun	127	49.8
	Çok Memnun	65	31.4

Öğrencilerin Meslek kaygı ölçeği ve Alt Boyutlarının puan ortalamalarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; mesleki bilgi alt boyut puan ortalamalarının anlamlı derecede farklılaştığı bulundu ($F=3.11$, $p<0.05$). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan post-hoc analizi Tukey testi sonucunda farklılığın 19 ile 22 yaş ve

üzerindekilerden kaynaklandığı; 19 yaşındakilerin mesleki bilgi alt boyut puan ortalamalarının 22 yaş ve üzerinelere göre daha yüksek olduğu tespit edildi. Ayrıca, yaşa göre çalışma hayatı, iş sağlığı ve iletişim alt boyutu ile toplam mesleki kaygı puan ortalamalarında anlamlı herhangi bir farklılık bulunmadı ($p>0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Tanıtıcı Bilgilerine göre Mesleki Kaygı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=255)

Değişkenler	N	Mesleki Bilgi		Çalışma Hayatı		İş Sağlığı		İletişim		Mesleki Kaygı Toplam		
		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
Cinsiyet	Kadın	196	20.92	7.03	19.67	4.55	7.37	2.89	8.44	3.63	56.41	14.01
	Erkek	59	18.24	5.77	18.64	4.32	7.03	2.56	7.49	2.62	51.41	11.14
Anlamlılık			t=2.97 p=0.004*		t=1.54 p=0.124		t=0.80 p=0.427		t=2.22 p=0.028*		t=2.84 p=0.005*	
Yaş	19	80	21.95	7.20	19.81	4.44	7.49	2.83	8.71	3.85	57.96	14.53
	20	73	19.88	7.18	19.00	4.62	7.32	2.87	7.89	3.18	54.08	14.05
	21	53	20.25	6.55	19.89	4.07	7.04	2.86	8.74	3.71	55.91	13.13
	22≤	49	18.31	5.44	18.98	4.93	7.20	2.75	7.37	2.61	51.86	10.71
Anlamlılık			F=3.11 p=0.027**		F=0.76 p=0.520		F=0.29 p=0.835		F=2.20 p=0.089		F=2.35 p=0.073	
Program	İlk ve Acil Yardım	123	20.53	6.92	19.40	4.38	7.73	2.85	8.00	3.20	55.66	13.22
	Anestezi	35	21.51	5.74	20.06	4.08	8.57	2.69	7.89	3.00	58.03	11.17
	Çocuk Gelişimi	97	19.58	7.08	19.26	4.83	6.27	2.50	8.63	3.86	53.73	14.63
Anlamlılık			F=1.16 p=0.314		F=0.41 p=0.664		F=12.55 p=0.000**		F=1.10 p=0.335		F=1.41 p=0.247	
Sınıf	1. Sınıf	137	21.13	7.37	19.05	4.80	7.41	2.90	8.12	3.50	55.71	14.72
	2. Sınıf	118	19.34	6.06	19.88	4.12	7.15	2.72	8.35	3.39	54.72	12.09
Anlamlılık			t=2.13 p=0.034*		t=-1.49 p=0.138		t=0.72 p=0.470		t=-0.53 p=0.595		t=0.58 p=0.563	
Öğrenim Türü	1. Öğretim	177	20.94	7.13	19.44	4.55	7.32	2.80	8.46	3.64	56.15	14.28
	2. Öğretim	78	18.85	5.92	19.44	4.44	7.23	2.87	7.69	2.90	53.21	11.55
Anlamlılık			t=2.44 p=0.016*		t=0.00 p=0.999		t=0.22 p=0.824		t=1.79 p=0.075		t=1.61 p=0.110	
Gelir Durumları	0-2000 TL	77	20.55	6.58	19.49	4.46	7.32	2.93	8.18	3.35	55.55	13.38
	2000-5000 TL	83	20.64	7.62	19.30	4.87	7.42	2.83	8.61	3.90	55.98	15.16
	5000 TL ve Üzeri	95	19.81	6.35	19.51	4.26	7.15	2.74	7.92	3.08	54.38	12.23
Anlamlılık			F=0.39 p=0.676		F=0.05 p=0.947		F=0.22 p=0.805		F=0.92 p=0.400		F=0.33 p=0.718	
Programı Seçme Nedeni	Kendi İsteği	150	19.50	6.86	18.63	4.59	6.71	2.66	7.68	2.80	52.51	13.12
	Aile/Çevre İsteği	21	19.57	6.76	20.24	3.63	7.95	2.60	9.24	3.73	57.00	11.92
	Üniversite Sınav Puanı	57	22.74	6.52	21.44	3.36	7.98	2.93	8.93	4.30	61.09	12.55
	İş Bulma Kolaylığı	27	20.19	6.60	19.07	5.50	8.56	2.90	8.96	4.02	56.78	15.34
Anlamlılık			F=3.26 p=0.022**		F=5.97 p=0.000**		F=5.80 p=0.000**		F=3.14 p=0.026**		F=6.15 p=0.000**	
Programdan Memnuniyet Derecesi	Memnun Değil	12	25.75	8.16	20.00	4.37	8.25	3.19	10.83	5.06	64.83	17.78
	Biraz Memnun	36	22.14	6.09	21.56	3.75	8.28	2.88	9.17	4.27	61.14	12.08
	Memnun	127	20.28	6.75	19.75	4.02	7.29	2.67	8.13	3.32	55.45	12.91
	Çok Memnun	80	18.70	6.59	17.90	5.11	6.70	2.85	7.55	2.65	50.85	12.90
Anlamlılık			F=5.10 p=0.002**		F=6.39 p=0.000**		F=3.19 p=0.024**		F=4.41 p=0.005**		F=7.65 p=0.000**	
Alınan Eğitimden Memnuniyet Derecesi	Memnun Değil	22	23.77	7.72	20.64	4.55	7.82	2.75	8.73	4.29	60.95	15.06
	Kararsız	41	22.10	6.60	20.76	3.40	8.29	2.76	8.61	3.66	59.76	12.27
	Kısmen Memnun	127	20.95	6.95	20.06	4.08	7.30	2.89	8.40	3.51	56.72	13.23
	Çok Memnun	65	16.72	4.88	16.97	5.03	6.46	2.53	7.46	2.74	47.62	11.31
Anlamlılık			F=10.13 p=0.000**		F=9.94 p=0.000**		F=3.99 p=0.008**		F=1.51 p=0.212		F=11.44 p=0.000**	

*Bağımsız gruplar t-testi; ** Tek yönlü ANOVA testi sonuçları; SS: Standart sapma

Öğrencilerin okudukları programa göre iş sağlığı alt boyut puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı ($F=12.55$, $p<0.001$) belirlendi. Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma Tukey testi sonucunda ise ilk ve acil yardım ve anestezi programı öğrencilerinin iş sağlığı alt boyut puan ortalamalarının çocuk gelişimi programı öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edildi. Yine, mesleki bilgi, çalışma hayatı ve iletişim alt boyutu ve mesleki kaygı toplam puan ortalamalarının programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulundu ($p>0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2’de mesleki bilgi alt boyut puan ortalamalarının sınıf ($t=2.13$, $p<0.05$) ve okudukları öğrenim türüne ($t=2.44$, $p<0.05$) göre anlamlı olarak farklılaştığı; birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilere, birinci Öğretim grubunda eğitim gören öğrencilerin ise ikinci öğretim grubunda eğitim gören öğrencilere göre mesleki bilgi alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi. Çalışma hayatı, iş sağlığı, iletişim alt boyut ve mesleki kaygı toplam puan ortalamaları ile sınıf ve öğrenim türü değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmadı ($p>0.05$). Ayrıca, öğrencileri algıladıkları gelir durumu ile meslek kaygı ölçeği ve alt boyutlarının puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmedi ($p>0.05$) (Tablo 2).

Öğrencilerin eğitim aldıkları programı seçme nedenlerine göre mesleki bilgi ($F=3.26$, $p<0.05$), çalışma hayatı ($F=5.97$, $p<0.001$), iş sağlığı ($F=5.80$, $p<0.001$) ve iletişim ($F=3.14$, $p<0.05$) alt boyut puanları ile mesleki kaygı toplam ($F=6.15$, $p<0.001$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı bulundu. Bu farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan çoklu karşılaştırma testi Tukey ve Tamhane T2 testleri sonucunda okudukları programı üniversite sınav puanıyla seçenlerin mesleki bilgi, çalışma hayatı, iş sağlığı alt boyut ve mesleki kaygı toplam puan ortalamalarının kendi isteğiyle seçenlere göre daha yüksek olduğu; iş bulma kolaylığıyla nedeniyle seçenlerin ise iş sağlığı alt boyut puan

ortalamalarının kendi isteğiyle seçenlere göre daha yüksek olduğu tespit edildi (Tablo 2).

Öğrencilerin okudukları programdan memnuniyet derecesi ile mesleki bilgi ($F=5.10$, $p<0.01$), çalışma hayatı ($F=6.39$, $p<0.001$), iş sağlığı ($F=3.19$, $p<0.05$), iletişim ($F=4.41$, $p<0.01$) alt boyut ve mesleki kaygı toplam ($F=7.65$, $p<0.001$) puan ortalamaları arasında anlamlı derecede farklılık belirlendi. Çoklu karşılaştırma testiyle yapılan Tukey ve Tamhane T2 testleri sonucunda okudukları programdan memnun olmayanların mesleki bilgi alt boyut puan ortalamaları programdan memnun ve çok memnun olanlara göre daha yüksek; okudukları programdan biraz memnun ve memnun olanların çalışma hayatı alt boyut puan ortalamaları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek; okudukları programdan biraz memnun olanların iş sağlığı alt boyut puan ortalamaları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek ve programdan memnun olmayanlar ile biraz memnun olanların mesleki kaygı toplam puan ortalamaları okudukları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksekti (Tablo 2).

Tablo 2’de öğrencilerin aldıkları eğitimden memnuniyet derecesi ile mesleki bilgi ($F=10.13$, $p<0.001$), çalışma hayatı ($F=9.94$, $p<0.001$) iş sağlığı ($F=3.99$, $p<0.01$) alt boyut ve mesleki kaygı toplam ($F=11.44$, $p<0.001$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu. Bulunan bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testiyle yapılan Tukey ve Tamhane T2 testleri sonucunda aldıkları eğitimden memnun olmayan, kararsız ve kısmen memnun olan öğrencilerin mesleki bilgi, çalışma hayatı alt boyut ve mesleki kaygı toplam puan ortalamaları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek; aldıkları eğitim konusunda kararsız olan öğrencilerin iş sağlığı alt boyut puan ortalamaları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edildi. İletişim alt boyut puan ortalamalarının ise öğrencilerin aldıkları eğitimden memnuniyet derecesine göre farklılaşmadığı belirlendi ($p>0.05$) (Tablo 2).

TARTIŞMA

Bu çalışmada bir devlet üniversitesinin sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleğe yönelik kaygı düzeyleri incelendi.

Bu çalışmada, kadın öğrencilerin mesleki bilgi, iletişim ve mesleki kaygı toplam puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek bulundu. İncelenen literatürde, bu çalışmadaki bulgu ile paralel olarak kadın öğrencilerin mesleki kaygı puanlarının erkek öğrencilerden daha yüksek bulunduğu bildirilmiştir (Ci Quek, Tam, Tran, 2019; Arslan, 2023; Kierkegaard, 2009). Bu çalışmada, kadın öğrenciler ile ilgili elde edilen bu bulgunun kadınların duygusallık ile ilişkili olarak kaygı düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Karaçam, Dönmez, Doğan, Üstündağ, 2021). Sun ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencilerinde yaptıkları bir çalışmada ise, bizim çalışmamızdaki bulgunun aksine erkek öğrencilerin kadınlardan daha kaygılı olduğu rapor edilmiştir (Sun, Wang, Han, Gao, Zhu, Zhang, 2020). İncelenen çalışmadaki bu durumun, öğrencilerin okudukları bölümle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Yaş arttıkça mesleki kaygının azaldığı bu çalışmada, 19 yaşındakilerin mesleki bilgi kaygı puanı 22 ve üzeri olanlara göre daha yüksek puan tespit edildi. İncelenen bir çalışmada, bu çalışmadaki bulgu ile paralel olarak yaş azaldıkça mesleki kaygı düzeyi yüksek olduğu elde edilmiştir (Özçelik Kaynak, Öztuna, 2020). Özçelik Kaynak ve Öztuna (2020) ile bu çalışmadaki bulgunun öğrencilerin henüz kurum uygulamalarına çıkmamış olmaları ve üniversiteye yeni gelmiş olmaları ile birlikte henüz uyum sağlamamış olmalarından kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir. Uzundağ, Urgan ve Özer'in yaptıkları bir çalışmada ise, bu çalışmadaki bulgunun aksine yaş arttıkça kaygı düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir (Uzundağ, Urgan, Özer, 2020).

Çalışmamızda, anestezi ile ilk ve acil yardım programı öğrencilerinin iş sağlığı kaygı puanlarının çocuk gelişimi programı öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulundu. İncelenen bir çalışmada, bu çalışmada elde edilen bulgudan farklı olarak programlar arasında öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri arasında fark olmadığı bildirilmiştir (Aycan, Üzüm, 2019). Bu çalışmadan elde edilen bulgunun Aycan ve Üzüm'ün (2019) çalışmalarından elde edilen bulgudan farklı

olmasının nedeni olarak, bizim çalışmamızdaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun sağlık sektöründe istihdam edilecek olmaları ve her an bir bulaşıcı bir hastalığa yakalanma riski düşüncesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada hem birinci sınıf ve hem de birinci öğretimlerin mesleki bilgi kaygı puanları ikinci sınıf ve ikinci öğretilere göre daha yüksek idi. İncelenen bir literatür çalışmasında, bu çalışmadan elde edilen bu bulgu ile paralel olduğu görülmüştür (Tektaş, 2014). Elde edilen bu bulgunun nedeni olarak birinci sınıfta öğrencilerin kurum uygulamalarına çıkmamalarından ve çalışacakları hastane ortamlarını görmemiş olmalarından kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir. İncelenen başka çalışmalarda, bizim çalışmamızdaki bulgunun aksine sınıf arttıkça öğrencilerin mesleki kaygılarının da arttığı bildirilmiştir (Evgin, Çalışkan ve Caner, 2017; Aydın, Tiryaki, 2017; Uzundağ, Urgan, Özer, 2020). İncelenen bu çalışmalardaki bulgunun sebebi olarak, öğrencilerin mezun olma düşüncesi ile atanma ve iş bulmadaki problemlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Literatürde, maddi ihtiyaçların karşılanamaması durumunda oluşabilecek eksiklik ve güvensizlik ve duygusulla kaygı düzeyinin yükselebileceği bildirilmektedir (Dilmaç, 2010). Bu çalışmada ise incelenen bu çalışma ile paralel gelir durumu da öğrencilerin kaygı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı. İncelenen başka bir çalışmada, bizim çalışmamızdaki bulgunun aksine sosyoekonomik faktörlerin yüksek kaygı düzeyleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Othman, Farah, Christo, Ritvo, 2019). İncelenen başka bir çalışmada, katılımcıların kaygı puanları ile ekonomik durum arasında bir ilişki bulunmadığı bildirilmiştir (Özkan, Çekiç, Çepikkurt, 2023). Bu çalışmada, elde edilen bulgunun nedeni olarak geliri orta düzey olarak düşünülen öğrencilerin büyük çoğunluğu oluşturmaları olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda, okudukları programı üniversite sınav puanı yettiği için seçenlerin mesleki kaygı toplam puan ortalamaları kendi isteğiyle seçenlere göre daha yüksek bulundu. İncelenen bir çalışmada, bizim çalışmamızla paralel olarak okudukları bölümü kendi isteği dışındaki faktörlere bağlı olarak seçen öğrencilerde kaygı düzeyinin bölümünü isteyerek seçen öğrencilere

göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Temel, 2020). Hem bu çalışmada hem de Temel, Çelikkalp, Bilgiç ve Varol'un (2020) çalışmalarında elde edilen bu bulgunun nedeni olarak okuduğu bölümü isteyerek seçen öğrencilerin başarı, motivasyon ve öz-güvenlerinin artarak mesleki kaygılarını azaltmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, incelenen çalışmaya paralel olarak okudukları programdan memnun olmayanlar ile biraz memnun olanların mesleki kaygı toplam puan ortalamaları okudukları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek bulundu. İncelenen bir literatür çalışmasında bölümler/programlar arasındaki mesleki kaygı puanlarında farklılıklar saptandığı bildirilmiştir (Kierkegaard, 2009).

Bu çalışmada, aldıkları eğitimden memnun olmayan, kararsız ve kısmen memnun olan öğrencilerin mesleki kaygı toplam puan ortalamaları programdan çok memnun olanlara göre daha yüksek idi. İncelenen bir literatür çalışmasında, bizim çalışmamıza paralel olarak öğrencilerin aldığı eğitimden memnun olma puanları arttıkça, sürekli kaygı puanları düştüğü rapor edilmiştir (Adalı, Uludağ, Meral, Kartal, Erbaşaran, İskender ve Konukseven, 2019). Öğrencilerin aldıkları eğitimden memnuniyet dereceleri ve kaygı düzeylerinin farklılık göstermesinin Meslek Yüksekokulundaki öğretim üyesi sayısının yetersiz olmasından kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak bu araştırmada, yaşı küçük olan, birinci sınıfta okuyan, sağlık ağırlıklı bölüm okuyan ve aldıkları eğitimden memnun olmayan öğrencilerin kaygı düzeyleri daha yüksek bulundu. Bununla birlikte, sosyodemografik özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte, öğrencilerin önemli bir oranda mesleğe yönelik kaygı yaşadıkları görüldü. Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencileri okudukları bölümlerden memnuniyet derecelerini arttırmak ve kaygı düzeylerini azaltabilmek için henüz üniversite hazırlık sürecindeyken meslek tanıtım seminerleri

düzenlenmesi ve mesleklere ilişkin doğru ve gerçekçi bilgiler verilmesi ile üniversitelerdeki öğretim üyesi sayılarının artırılması önerilmektedir.

Kongre sunumu açıklaması:

Bu araştırma, 8-10 Mayıs 2023 tarihlerinde Trabzon'da gerçekleştirilen "7. Uluslararası Adli Hemşirelik Kongresi"nde sözlü özet bildiri olarak sunulmuştur.

REFERANSLAR

- Adalı, İ., Uludağ, B., Meral, M., Kartal, A., Erbaşaran, E., İskender, S., Konukseven, Ö. (2019). Odyoloji bölümü öğrencilerinin mesleğe yönelik kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *turkish journal of audiology and hearing research (TJAHR)*, 2(3), 65-74. DOI: 10.34034/TJAHR.23191.
- Arslan, R., Tunca Guclu, N., Alkın-şahin, S. (2023). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Manas sosyal araştırmalar dergisi*, 12 (1), 161-171. <https://doi.org/10.33206/mjss.1158406>.
- Aycan, A., Üzüm, H. (2019). Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Bolu Abant İzzet Baysal üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 19(3), 745-753.

<https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-571174>.

- Aydın, C., Çoştur, K., Baba, C. (2020). Üniversite öğrencilerinin mesleki kaygı ile hayattaki anlam düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın üniversitesi islami ilimler fakültesi dergisi*, 13(1), 73-106.
- Aydın, A., Tiryaki, S.(2017). Üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma (KTÜ örneği). *Kastamonu üniversitesi orman fakültesi dergisi*,17(4):715-722. Doi: 10.17475/kastorman.282559.
- Özkan, A.M., Çekiç, A., Çepikkurt, F. (2023). Egzersiz Katılımcılarının Fiziksel Görünüm Mükemmeliyetçiliği, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Egzersiz Bağımlılıklarının İncelenmesi. *IJSETS*.

- 9(1), 26-37. DOI: 10.18826/usecabd.1192210.
- Harunoğulları, M. Süzülmüş, S., Polat, Y. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencileri İle İlgili Bir Durum Tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(3), 816-837. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.511181>.
- Mayrambeg Kızı, A., Efiltili, E. (2023). Üniversite öğrencilerinin topluluk önünde konuşma kaygı düzeyinin belirlenmesi. Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi, 8 (1), 134-147. Doi: <https://doi.org/10.58648/inciss.1289256>.
- Quek, T.T., Tam, W.W., Tran, B X., Zhang, M., Zhang, Z., Ho, C.S., & Ho, R.C. (2019). The Global Prevalence of Anxiety Among Medical Students: A Meta-Analysis. International journal of environmental research and public health, 16(15), 2735. <https://doi.org/10.3390/ijerph16152735>.
- Çelebi İ, Şemeret N, Alkaş GB, Keleş A, Şen E. (2022). Validity and reliability study of the occupational anxiety scale for health services students. Türkiye klinikleri journal of health sciences, 8(1), 134-144. doi: 10.5336/healthsci.2022-92994.
- Dilmaç O. (2010). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Güzeli sanatlar enstitüsü dergisi, 24:49-65.
- Donmuş, V., Akpınar, B., Eroğlu, M. (2017). Öğretmen adaylarının akademik özyeterlikleri ve mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Mustafa Kemal üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, 14 (37), 1-13.
- Evgin, D., Çalışkan, Z., Caner, N. (2017). Sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin klinik uygulama öncesi kaygı düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları. SDÜ sağlık bilimleri dergisi, 8(3), 22-28. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.280540>.
- Kierkegaard, S.(2009). Kaygı kavramı (Çev. T. Armaner), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ciminli, A. (2023). Ortaöğretim öğrencilerinin kariyer kaygısının yordayıcıları olarak mükemmeliyetçilik ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1), 35-43. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1163647>.
- Küçük, U, Usta, G, Torpuş, K. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. ACU sağlık bilimleri dergisi, 10(3), 367-372. <https://doi.org/10.31067/0.2019.173>.
- Othman, N., Farah, A., Christo, E.M., Ritvo, P. (2019). Perceived impact of contextual determinants on depression, anxiety and stress: A survey with university students. International journal of mental health systems, 13(17) 1-9. <https://doi.org/10.1186/s13033-019-0275-x>.
- Özçelik Kaynak, K., Öztuna, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde işsizliğe yönelik işsizlik kaygısı ve umutsuzluk: dokuz eylül üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. Yaşar üniversitesi e-dergisi, 15 (60) , 953-970. <https://doi.org/10.19168/jyasar.742879>.
- Sun, Y., Wang, D., Han, Z., Gao, J., Zhu, S., Zhang, H. (2020). Disease Prevention Knowledge, Anxiety, and Professional Identity during COVID-19 Pandemic in Nursing Students in Zhengzhou, China. Journal of Korean Academy of Nursing, 50(4), 533-540. <https://doi.org/10.4040/jkan.20125>.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite mezunlarının kaygı düzeylerinin incelenmesi. Selçuk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, Dr. Mehmet Yıldız özel sayısı, 243-253.
- Temel, M., Çelikkalp, Ü., Bilgiç, Ş., Varol, G. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrasında yönelik mesleki kaygıları ve etkileyen faktörler. Anadolu hemşirelik ve sağlık bilimleri dergisi, 23(1), 23-34. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.478072>.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Uzundağ, H.İ., Urgan, S., Özer, E. (2020). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının mesleki kaygı durumunun incelenmesi.

Sivas cumhuriyet üniversitesi spor bilimleri dergisi, 1(3), 119-129.

Çalık Bağrıyanık, B., Yıldız, D., Bağrıyanık, T., Pekyiğit, A. (2023). Çocuk hemşirelerinin meslek ölçütleri çerçevesinde hemşireliğe bakışı. EGEHFD, 39(1), 93-102. <https://doi.org/10.53490/eghemsire.1108020>.

Karaçam, Z., Dönmez, A., Doğan, H., Üstündağ, H. (2021). Kadınların Kaygı Düzeyleri ve Stres ile Baş Etme Yöntemlerinin İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 12(1), 60-69. DOI: 10.22312/sdusbed.860968.

Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 6(10), 117-135.

Özçiçek, Y., Karaca, A. (2019). Yükseköğretim kurumlarında kalite ve akreditasyon: mühendislik eğitim programlarının değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1), 114-149.